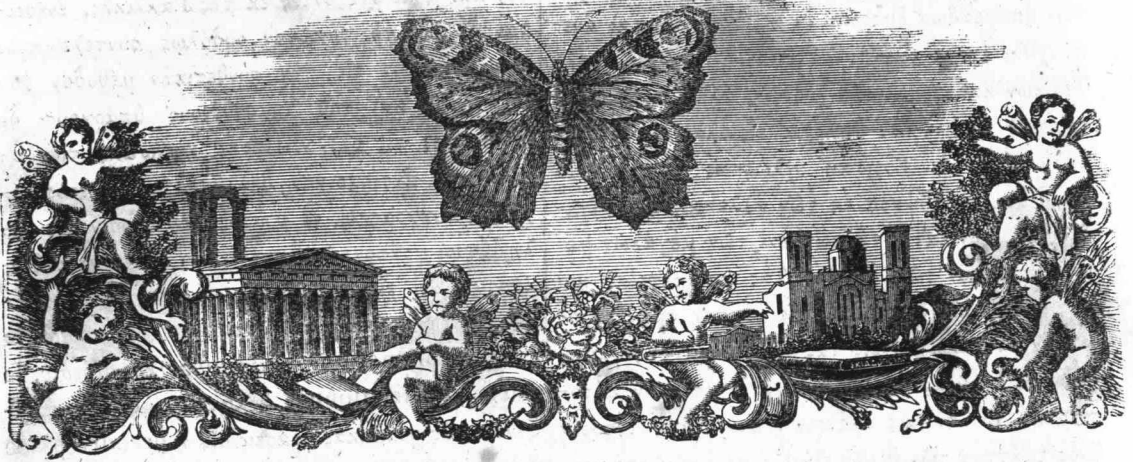

Χ Ρ Υ Σ Α Λ Λ Ι Σ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Β'.

30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ, 1864.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 32.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΣ

ΕΝ ΜΙΚΡΑΪ ΑΣΙΑΙ.

ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΕΡΡΩ.

ΟΥΤΩΣ επιγράφεται βιβλίον δημοσιευθὲν ἐσχάτως ἐν Παρίσις καὶ περιέχον περιεργότατας παρατηρήσεις καὶ περιγραφὰς, ἐνίοτε δὲ καὶ σκέψεις ὁρθὰς περὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐν γένει περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Τουρκίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ οἰκούντων Ἑλλήνων. Ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ προσφέρωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Χρυσολίδος περικοπὰς ἐκ τοῦ ἀξιολόγου τούτου συγγράμματος μεταγλωττίζοντες αὐτάς· καὶ πρῶτον ἀρχόμεθα ἀπὸ τῶν ὀλίγων αὐτοῦ παρατηρήσεων περὶ τῆς γραφομένης σήμερον ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ἑλλάδι γλώσσης.

« Κατὰ τὴν ὀλιγοήμερον ἐν Ἀθήναις διαμονήν μου, λέγει ὁ Κ. Περρὼ, παρατήρησα σπουδὴν τινα καὶ ἀλλοίωσιν ἄνδρι πρόδοτον καὶ περὶ τὴν γλῶσσαν. Εἰς ἅπαντας δηλαδὴ τοὺς λαλοῦντας ἢ γράφοντας ἐν τῇ Βουλῇ, ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἐν ταῖς ἐφημερίσι καὶ ἀλλαχοῦ ὑπάρχει ἁμιλλα, οὕτως εἰπεῖν, τὴν μᾶλλον ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς πρὸ τεσσαρακοναετίας καλουμένης Ῥωμαϊκῆς γλώσσης ἢ καθομιλουμένης καὶ νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν ἐγκαυχῶνται

ὅτι ἀντικατέστησαν βάρβαρον τινὰ λέξιν Τουρκικὴν ἢ Ἰταλικήν, τὴν ὁποίαν ὅμως πάντες ἐνόουν, δι' ἄλλης ἣν ἀνεκάλυψαν εἰς ἀρχαῖον Ἕλληνα συγγραφέα, καὶ τὴν ὁποίαν σήμερον μόλις ἴσως δέκα ἐννοοῦσι τὴν ἔννοιαν· πολλάκις μάλιστα ἡ ἀρχικὴ σημασιᾶν τοιούτων λέξεων διαφέρει μεγάλως ἀπὸ τὴν ἀποδοδομένην εἰς αὐτάς σήμερον ἐξ ἰδιότητος ἐνὸς λογίου. (1) Ἄλλος δὲ πάλιν ἐπιδεικνύει ἐνθουσιωδῶς φράσιν εἰς τὴν ὁποίαν κατάρθρωσε νὰ παρεισάξῃ τὴν ἀρχαίαν δοτικὴν, τὴν ἀποσκορακισθεῖσαν ἀπὸ τῆς γραμματικῆς τῆς ἀπλῆς γλώσσης. Εἶναι τῶνόντι περιέργον πρᾶγμα νὰ βλέπῃ τις ὅ-

(1) Σημ. Χρυσ. Τὸ περὶ γλώσσης ζήτημα εἶναι τῶν σπουδαιοτάτων, καὶ ἀποροῦμεν πῶς ὁ Κ. Περρὼ, ἂν καὶ ἄπτεται αὐτοῦ ἄκρως μόνον δακτύλοις, ἐπιφέρει οὐχ ἥττον γνώμην, ἥτις διὰ τοῦτο ἴσως δὲν εἶναι καὶ τὸσον ἐσκεμμένη, διότι ἀδίκον νομίζομεν τὸ νὰ κατακρίνῃ τοὺς καθαρῶς τῆς καθαρευούσης γλώσσης καὶ τὴν ἀνωμαλίαν ἥτις ἐξ αὐτῆς προκύπτει, διότι ἐνθ' αὐ' ἐνὸς δὲν θὰ φθάσῃ οὐδὲ θὰ πλησιάσῃ καὶ τὴν τελειότητα τῆς ἀρχαίας, διήρесе αὐ' ἐτέρου τὸν λαὸν ἀπὸ τοῦς λογίους καὶ τοὺς λογιούς ἀπ' ἀλλήλων, καὶ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐφθασεν ἡ σύγχυσις, ὥστε πᾶς Ἕλλην ἔχει ἰδίαν γραμματικὴν, ἴδιον λεξικὸν καὶ καθὲς γράφει κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῇ.

λόκληρον ἔθνος καταστάν σχολαστικὸν καὶ μικρολόγον· σημειωτέον δὲ ὅτι πρὸ εἰκοσιν ἐτῶν ἡ γλῶσσα ἦτο γλαφυρωτέρα, εἶχε τι πρωτότυπον τὸ ὁποῖον σήμερον ἀπώλεσε· διότι ἡ ἀπλὴ γλῶσσα ἔφερε μὲν ἀναντιρρήτως ἐν ἑαυτῇ τὰ ἴχνη τῶν ἀποφράδων ἡμερῶν, ἐν αἷς ἐγεννήθη καὶ ἀνεπτύχθη, ἔγερμε πρῶτον λατινικῶν, ἰταλικῶν, ἀλβανικῶν καὶ τουρκικῶν λέξεων, ἀλλὰ μήπως καὶ σήμερον ἀκόμη δὲν ὑπάρχει εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς λαλουμένας ἐν Εὐρώπῃ γλώσσας παραπλησία σύμμιξις, προκύψασα ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιδρομῶν, τῶν κατὰ κτήσεις καὶ τῶν μεγάλων μεταναστεύσεων τῶν ἐθνῶν; Τὰς περιπτώσεις καὶ τὰς μεταβολὰς ὅσας λαὸς τις ὑπέστη τὰς βλέπομεν ἐντετυπωμένας εἰς τὰς ἀλλοιώσεις τῆς γλώσσας τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὡς εἰς μέγα μαγικὸν κάτοπτρον. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ συνοπτικὴ ἱστορία ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἐθνῶν εἶναι αὐτὴ ἡ γλῶσσά του. Ἡ τοιαύτη δὲ μόνον γλῶσσα δύναται νὰ ὀνομασθῇ ζῶσα καὶ γνησίᾳ, καὶ αὐτὴ μόνη ἐκφράζει πιστῶς τὰ αἰσθήματα, τὰς ἰδέας, τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὸ πνεῦμα τῆς φυλῆς ἐκείνης ἣτις τὴν ἐπλάσεν ἀθῶως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς, καὶ μεταμορφωμένη βαθμὴδὸν τὴν ἐτροποποίησεν. Ἡ μήπως οἱ νῦν Ἀθηναῖοι ἀξιοῦσιν ὅτι εἶναι κατ' εὐθείαν ἀπόγονοι τῶν ἐπὶ Περικλέους Ἀθηναίων; Ὅχι, δὲν πιστεύω οὐδ' αὐτοὶ νὰ ἔχωσι τοιαύτην γελοῖαν ἀξίωσιν, διότι ῥέει ἀναντιρρήτως εἰς τὰς φλέβας τοῦ ἔθνους καὶ αἷμα λατινικόν, σλαβικόν, ἀλβανικόν κ. τ. λ. ἀλλὰ τὰ ξενικὰ στοιχεῖα ὑπετάγησαν βαθμὴδὸν εἰς τὴν ἐπίμονον ἐνέργειαν τοῦ ἑλληνισμοῦ ὅστις ἐπὶ τέλους ἀνεδείχθη, κατ' ἐπιφάνειαν τοῦλάχιστον, ὅλων τούτων ὑπέρτερος.

Ἡ ἀπλὴ γλῶσσα ἀπεικόνιζε πιστῶς τὴν τοιαύτην κατάστασιν, καὶ κατὰ βάθος μὲν ἦτο ἑλληνικὴ καὶ τὸ λεξικὸν καὶ ἡ σύνταξις, ἀλλὰ θέλουσα νὰ ἐκφράσῃ ἰδέας καὶ πράγματα νέα καὶ ἰδίως νὰ ὑποδείξῃ πόσον συνεισέφερεν αἱ διάφοραι φυλαὶ εἰς τὸ κοινὸν ἔργον, παρεδέχθη πολλὰς νέας λέξεις καὶ οὕτως ἐγένετο γλῶσσα μικτὴ, ὅπως ἦτο μικτὴ καὶ ἡ φυλὴ ἣτις τὴν ἐλάλει καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῆς τῆς φυλῆς· τὸ δὲ ὁμοιόμορφον τὸ ὁποῖον προσπαθοῦσι σήμερον νὰ ἐφαρμώσωσιν ἐπ' αὐτῆς, εἶναι ἀφύσικον καὶ ψευδές. Νομίζουσι δὲ τάχα οἱ καθαρεύοντες τῶν Ἀθηναίων ὅτι, μεταχειριζόμενοι λέξεις τοῦ ἀρχαίου λεξικοῦ καὶ ὅχι ἄλλας, λαλοῦσιν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλαφυράν ἢ τοῦλάχιστον ὑποφερτήν; Πολλοὺ γὰρ καὶ δεῖ, διότι κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἡ ἀναλυτικὴ μέθοδος εἰσεχώρησεν

εἰς τὴν γλῶσσάν των, ὡς καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας τὰς σχηματισθείσας ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἀρχαίων τύπων, καὶ δὲν ἀποσκορακίζεται πλέον εὐκόλως· ἐκτὸς τούτου δὲν παύουσιν ἀναγινώσκοντες καὶ μεταφράζοντες ἐκ τῆς Γαλλικῆς, ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὸ τοιοῦτον οὐδόλως συντελεῖ πρὸς τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν συνθετικὴν μέθοδον τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους· ὑπάρχουσι δὲ ἰδέαι τινες εἰς τὰς νεωτέρας κοινωνίας τῶν ὁποίων τὸ ἀντίστοιχον δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφείς. Ἡ μήπως νομίζουσιν ὅτι ἐλπινοῦσι γράφοντες, ὅπως τοῦτο φαίνεται καθ' ἐκαστὴν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς σπουδαιότερας ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας, τὸ διπλωματικὸν σῶμα, *le corps diplomatique*, *συνταγματικὴ αἵρεσις*, *le parti constitutionnel* ἢ κατὰ λέξιν μεταφράζοντες τὰς γαλλικὰς φράσεις οἷα ἡ *prendre place* διὰ τοῦ *λαμβάνειν χώραν*! Ἀντὶ τῶν ἐλασίων τούτων καὶ σχολαστικῶν σολοικισμῶν προτιμῶ μυριάκις τὴν γλῶσσαν ἐκείνην τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων, ἂν καὶ οἱ ἐν Ἀθήναις λογιώτατοι ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν, χλευαστικῶς μειδιῶντες, βάρβαρον, τὴν ὁποίαν ἤκουσα συχνὰ ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ἀλίσκων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἢ τῶν ἀγωγιατῶν τῆς Ρούμελης, ἐνῶ ὠδήγουν βραδέως τοὺς φορτηγούς ἵππους των διὰ τῶν ὁρέων. Πόσον εἶναι πλουσία, ἀπλὴ, εὐστροφος, ἀρμονικὴ καὶ μεστή ἐπιτυχῶν συνθέσεων γεννωμένων ἀκόπως ὑπὸ τῆς φαντασίας τοῦ λαοῦ! καὶ πόσον ἡ διάλεκτος αὕτη τοῦ νῦν καὶ τοῦ βοσκῶ, ἂν καὶ βρύθουσα ἀλβανικῶν καὶ τουρκικῶν λέξεων, εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν ὁποίων ὁ ζηλότυπος γλωσσολογιστὴς τῆς πρωτεύουσας σταυροκοπεῖται, εἶναι περιεργότερα, γνησιωτέρα, ζωντανωτέρα, τολμῶ δ' εἰπεῖν καὶ ἑλληνικωτέρα τῆς ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ Πανεπιστημίῳ λαλουμένης!

Περὶ τῶν περὶ γλῶσσας παρατηρήσεις τοῦ Κ. Πετρόβ, θέλομεν ἐν συνόψει ἐκθέσει καὶ τὰς περὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ κατοικούντων Ἑλλήνων, ἀρνούμενοι αὐτὰς ἐκ τοῦ συνόλου τῆς περιηγήσεώς του. Αὐτοῦμεθα ὅτι δὲν δυνάμεθα διὰ τὸ πολυφύλλον τοῦ βιβλίου νὰ μεταφράσωμεν αὐτὸ καθ' ὅλοκληρίαν, οὐχ' ἥττον ὅμως θέλομεν δημοσιεύσει, ὡς ἀνωτέρω ὑπεσχέθημεν, τὰς ἀξιολογωτέρας αὐτοῦ περικοπὰς.

Παρατηρήσαμεν μετὰ λύπης καὶ ἐκ τοῦ ἀνά χειρας συγγράμματος καὶ ἐξ ἰδίας πείρας ὅτι πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων, συναμιλοῦντες μετὰ ξένων πε-

ρηγητῶν, δὲν προσέχουσιν εἰς τοὺς λόγους των ἀλλ' ὁμιλοῦσι πρὸς αὐτοὺς ὡς πρὸς συμπολίτας των, οὐδὲν ἄναλογιζόμενοι ὅτι οἱ ξένοι περιηγηταὶ σταθμίζουσιν ὅσα ἀκούουσι καὶ ἐξάγουσιν ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα τὰ ὅποια ὕστερον δημοσιευόμενα χρησιμεύουσιν ὡς ὁρμητήριον εἰς τοὺς ἐχθρούς μας. Ἐπρεπαν οἱ τοιοῦτοι ἀντὶ νὰ πωλῶσι πνεῦμα εἰς τοὺς ξένους καὶ νὰ ἐξυβρίζωσι τὸ ἔθνος των, νὰ παρέχωσι πληροφορίας ἀληθεῖς καὶ νὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ γνώμας παραβλαπτούσας τὴν ὑπόληψιν καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν λόγων μας μεταφέρομεν αὐτολεξὶ τὴν ὁμιλίαν Ἑλλήνος τραπεζίτου τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, μεθ' οὗ ὁ Κ. Πεβρῶ συνταξιδεύσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τοῦ ὁποίου κκκῆ ἢ μᾶλλον κακῆ τύχῃ δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομα.

«Οἱ Ἕλληνες, ἔλεγεν ὁ κύριος οὗτος, ὁμοιάζουσι τὰ παῖδιά, ὅταν δηλαδὴ τοῖς ἐπέλθῃ μία ἰδέα, ἀδιακώπως περὶ αὐτῆς συνδιαλέγονται ἕως οὗ πείθονται ὅτι εἶναι εὐκολοὶ ἢ πραγματοποιήσις της καὶ μετ' οὗ πολὺ τὴν θεωροῦσι καὶ πραγματοποιημένην εἶναι πρόθυμοι εἰς λόγους, οὐδέποτε ὅμως εἰς ἔργα. Δὲν ἐπωφελήθησαν διόλου ἐκ τοῦ βασιλείου των, ἴσως καὶ ἔνεκα τῆς ἄκρας ἀνικανότητος τοῦ βασιλέως των, διὰ τοῦτο ὅτε κατὰ τὰ 1853 αἱ περιστάσεις ἦσαν αὐτοῖς εὐνοϊκαὶ καὶ ἐπέδραμον εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ εἰς τὴν Ἠπειρον, ἡ δὲ Τουρκία δὲν εἶχε στρατὸν διὰ νὰ ἀντιτάξῃ κατ' αὐτῶν, αὐτοὶ ἀρπάσαντες ἀρκετὰ αἰγοπρόβατα ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι, ἀφοῦ πρὸ πάντων δυσηρέστησαν μεγάλως καὶ ἐν ἀναρμοδίᾳ ὅλως περιστάσει τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν. Ἡ ἐπανάστασις καὶ ἡ εἰκοσαετὴς συνταγματικὴ αὐτῶν κυβέρνησις δὲν ἀνέδειξαν οὐδὲ ἓνα ἄνδρα ἱκανόν. Πολλὰ αὐτοὶ λέγουσιν, ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἔχομεν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐπιθυμίαν νὰ τοὺς ἴδωμεν ἐρχομένους εἰς Κωνσταντινούπολιν (!) διότι οἱ Τοῦρκοι τοὐλάχιστον δὲν μᾶς φέρουσι προσκόμματα, δὲν μᾶς ζαλίζουν με διοικητικὰ μέτρα καὶ ἄλλας διατυπώσεις. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις παρέλαθεν ἐκ τῆς Εὐρώπης μόνον τὰς κακὰς αὐτῆς ἑξεις, τὴν πολυγραφίαν, τὴν ἀδράνειαν, τὴν διὰ τῶν ὑπαλλήλων τυραννίαν καὶ ἐν γένει τὸν διοικητικὸν δεσποτισμόν.»

Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι πολλὰ τῶν ἀνωτέρω ἔχονται ἀληθείας, ἀλλ' ἔπρεπε τάχα νὰ θεατριζώμεθα τοιοῦτοτρόπως ὑπὸ συμπολίτου μας; καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κ. Πεβρῶ εὕρισκε αὐστηράν τὴν ἐπίκρισιν,

οὐχ' ἦτον ὅμως, οἰκτεῖρων τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, μέμφεται τῆς Εὐρώπης ὅτι ἔδωκεν εἰς αὐτὴν Γερμανὸν ἡγεμόνα. «Ἀλλ' ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, λέγει, εὐτυχῶς δὲν εὕσκεται μόνον ἐν Ἑλλάδι ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ, μυριάδας ἔχουσα τέκνων, δὲν περικλείεται εἰς τὰ στενὰ ὅρια τοῦ βασιλείου τούτου, οὐδὲ ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τοῦ μικροῦ τούτου τόπου, τοῦ ἀσημάντου καὶ ἀσθενοῦς, ὑπὸ τῆς γερμανικῆς αὐτοῦ αὐλῆς καὶ τῶν ἐξηγορασμένων Βουλῶν, οὐδὲ ὑπὸ τῶν δωδεκακισμυρίων αὐτοῦ πτωχῶν καὶ ταραξιῶν κατοίκων ἀλλ' εὕσκεται ἐξηπλωμένη καθ' ὅλην τὴν Δύσιν μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τὰ γραφεῖα τῶν πλουσίων Ἑλλήνων ἐμπόρων ἐν Μασσαλίᾳ, ἐν Αὐνδίνῳ, ἐν Νεοβοράκῳ, εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολὴν, ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Συρίᾳ, ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐν Κριμαίᾳ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν Βυρπητῳ, ἐν Σμύρνῃ, ἐν Τραπεζοῦντι, ἐν Ὀδυσσῳ εἰς ὅλους τοὺς λιμένας, εἰς ὅλας τὰς ἀγοράς, καὶ πανταχοῦ ὅπου ὑπάρχει συναλλαγὴ καὶ κέρδος.»

Μεταβαίνων δ' ὕστερον εἰς τὰ περὶ μέλλοντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ λέγει· «Ἄ! ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἀποκτήσῃ ποτὲ ἓνα Βίττωρα Ἐμμανουήλ, ἓνα Καθούρ καὶ ἓνα Γαριβάδην, ἢ ἓνα κἂν ἐκ τῶν τριῶν τούτων, ἄνδρα δηλαδὴ γενναῖοφρονα καὶ ἀποφασιστικόν, χρηστοτήθη καὶ μεγαλεπίβουλον, ὁ τοιοῦτος θὰ δυνήθῃ ἐν ἀρμοδίῳ χρόνῳ νὰ συγκεντρώσῃ περὶ αὐτὸν ὁλόκληρον τὸ ἔθνος καὶ ὑποστηρίξόμενος διὰ τῶν ἀφθόνων βοηθημάτων, τὰ ὅποια οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἕλληνες ἀφειδῶς πάντοτε καὶ ἐτοιμῶς ἀποστέλλουσιν εἰς Ἀθήνας, νὰ μεταβάλλῃ τὸν ῥοῦν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πραγμάτων ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ὁ ἀνὴρ οὗτος πότε θὰ γεννηθῇ; ὁ Θεὸς τὸ γινώσκει, ὡς λέγουσιν οἱ Ἀνατολικοὶ λαοί. Ἡ Ἑλλὰς ἀφ' ἧς ἡλευθερώθη ἀπὸ τοῦς ὄνυχας τῶν Τοῦρκων καὶ ἐγένετο ἀνεξάρτητος δὲν παρήγαγεν οὐδὲ ἓνα ἄνδρα πράγματι ἑξοχον τὸν νοῦν καὶ τὸν χαρακτῆρα ἀλλὰ τὸν ἄνδρα τοῦτον, τὸν ὅποιον μέχρι σήμερον δὲν ἐγέννησε, τίς οἶδε ἂν δὲν τὸν γεννήσῃ αὔριον; Ἡ Ἰταλία δὲν ἀνέμενε τρεῖς ὁλοκλήρους αἰῶνας τὴν παντοδύναμον χεῖρα ἣτις θὰ τὴν ἀναστήτῃ ἐκ τοῦ τάφου;»

(Ἀκολουθεῖ.)